

Görmek

Yazmak

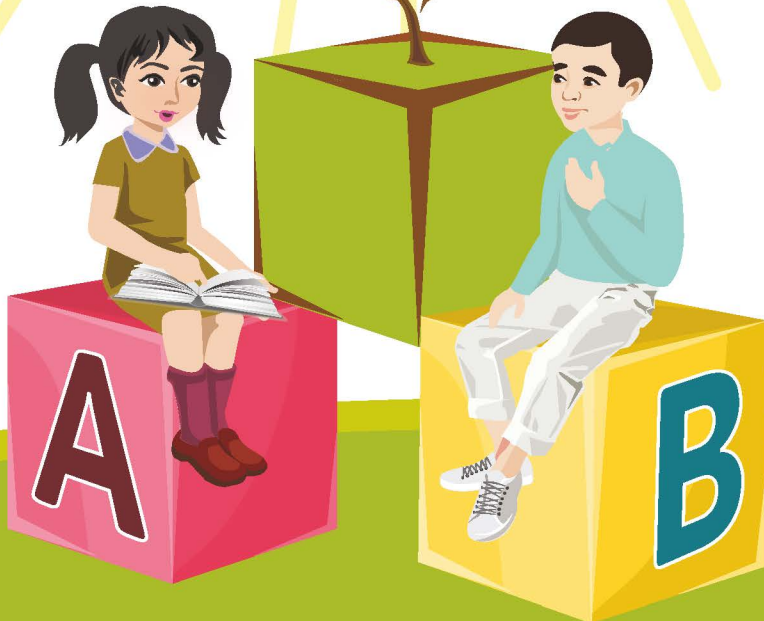
Okumak

Eşitmek

HARPLYK

Smart
derslik

ŞIRINJAN ABDULLAYEWA, JUMANAZAR METYAKUBOW

HARPLYK

1-nji synp üçin okuw kitaby

*Özbekistan Respublikasynyň Halk bilimi ministrligi
tarapyndan hödürlenildi*

DAŞKENT 2021

UO'K 37.016:81-028.31
811.512.164

KBK 74.268.3
81.2(5Tur)
A 13

Abdullaýewa Ş. , Metýakubow J.
Harplyk 1-synp neşir : derslik / Ş. Abdullaýewa,
J. Metýakubow. – Daşkent Respublikan tälím
merkezi, 2021. – 80 s.

Şertli belgiler:

 – teksti mugallym (ulular) okaýar;

 – özbaşdak işlemek;

 – iki bolup işlemek;

 – topar bolup işlemek;

 – nakyllar we dana sözler.

SCAN ME
TO GET TO DIGITAL RESOURCES
[http:// ...TURKMAN.TILIDA](http://...TURKMAN.TILIDA)

ÜNS BERIŇ

Dersligi doldurýan sanly
düzüjilere geçmek üçin QR
Code ýa-da web-saýtdan
peýdalanyň.

dr.rtm.uz

**Respublikanyň ýörite kitap gaznasynyň serişdeleriniň
hasabyndan mekdep kitaphanasý üçin çap edildi.**

1-NJI SENTÝABR GARAŞSYZLYK BAÝRAMY

BIZIŇ WATANYMYZ – ÖZBEGISTAN

SALAM MEKDEP!

Sen okuwçy bolduň. Seniň durmuşyňda näme özgerdi? Dostlaryň bilen söhbetleş.

Näme üçin şeýle diýilýär?

«Okan ozar, okamadyk tozar»

Portfelden çykarylan predmetlere gysgaça näme diýilýär?

HAÝWANLAR

Öý haýwanlary

★ Suratda haýsy haýwanlar şekillendirilen? Olar nirede ýaşayarlar? Shema seredip sözlem düzüň.

★ ★ ★

Ýabany haýwanlar

★ Suratda haýsy haýwanlar şekillendirilen? Olar nirede ýaşayarlar? Shema seredip sözlem düzüň.

★ ★ ★

--	--	--	--	--

★

Sözlem sözlerden ybarat.

--	--

ÖSÜMLİKLER

Miweler

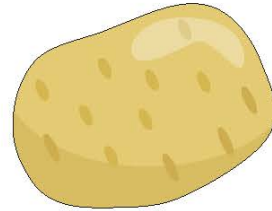
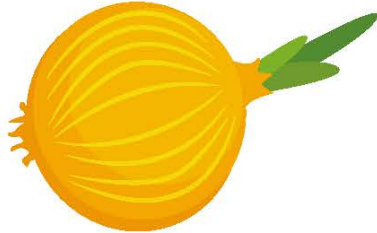
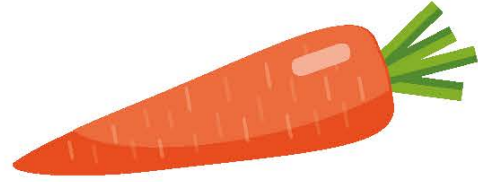
Surata seredip sözlem düzün.
Her sözlemde näçe söz bar?

Söz bogna bölünýär.

Gök önümler
Her sözde näçe bogun bar?

BIZIŇ MAŞGALAMYZ

★ Ýadyňyza salyň, söz haýsy böleklere bölünýär?

★★★ Surata serediň. Muňa «Agzybir maşgala» diýip bolarmy?

Kimler myhmana geldi?

«Enesi şat boldy» diýen sözlemde näçe söz bar?

★ Suratlar haýsy shema degişli?

★★★

Sözlemde näçe söz bar?

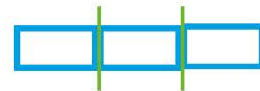
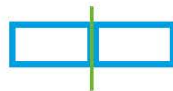
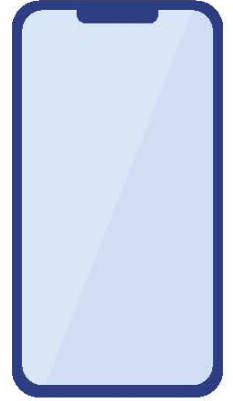
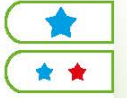
Ejem haly dokaýar.
Aşyr ylgaýar.
Okuwçylar mekdebe barýarlar.

Sözlerde näçe bogun bar?

Çyra, el, käşir, pagta, nar.

Surat haýsy shema degişli?

Näme üçin şeýle diýilýär?

Çekseň zähmet – ýagar rähnet

Surata seredip hekaýa düzüň.

Ene, agtyk diýen sözlerde näçe bogun bar?

Surata seredip hekaýa düzüň.

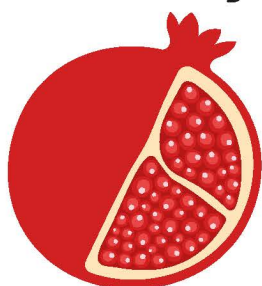
Muzeý, okuwçy sözlerde näçe bogun bar?

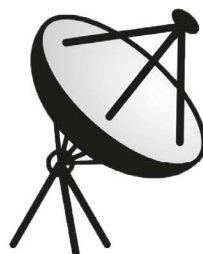
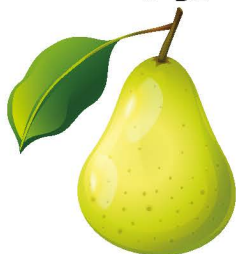
Nar, şetdaly diýen sözleri deňeşdiriň. Bu sözlerde näçe bogun bar?

Surata seredip sözlem düzüň.

Suratlar bilen shemalary deňeşdiriň. Ýalňyşy tapyň. Haýsy sözlerde A harpy bar?

Geliň, nakylyň manysyna düşüneliň.

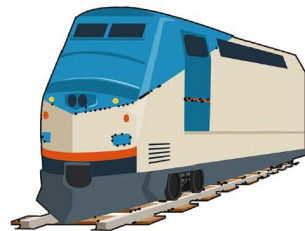
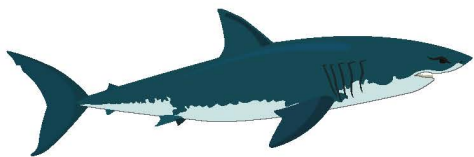

Akyl başdan, edep ýaşdan.

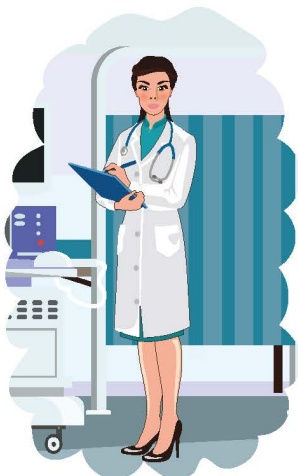
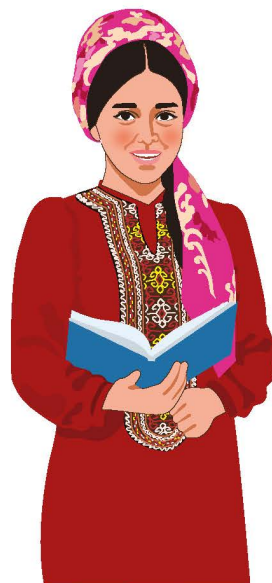

Sözi we shemany deňeşdiriň. Ýalňyşy tapyň.
A we O harpyna başlanýan sözleri aýdyň.

Suratlary gözden geçiriň. Onda kimler
şekillendirilen. Her bir suraty atlandyryň.

Geliň, nakylyň manysyna düşüneliň.

Okan ozar, okamadyk tozar.

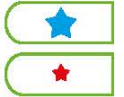

Näme üçin şeýle diýilýär?

Kitap okan manydan dok.

Surata seredip **a**, **o**, **k** harplaryna başlanýan sözleri aýdyň.

Bu harp **a**myt sözüniň başynda, **o**kara sözüniň yzynda, **a**sm**a**n sözünde 2 gezek gelyär. Bu haýsy harp?

Tt

Tt

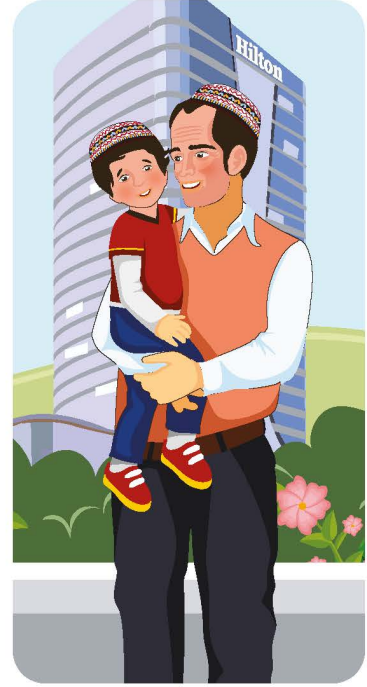
T çekimsiz harp

ta
ka

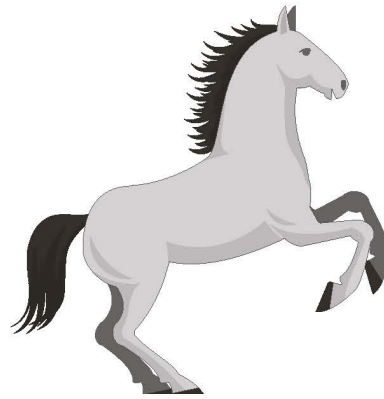
at
ak

to
ko

ot
ok

k a k a

a t a

A k a t

Nädip *oty oka* öwürmek mümkin?

t ? k

Çekimliler	A	O																		
Çekimsizler	K	T																		

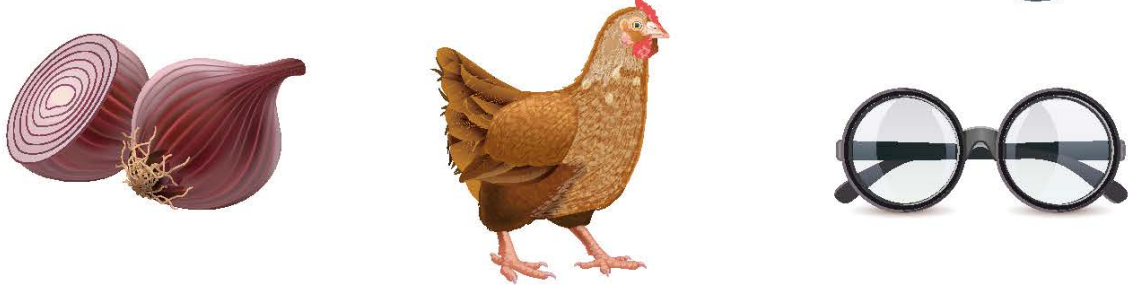
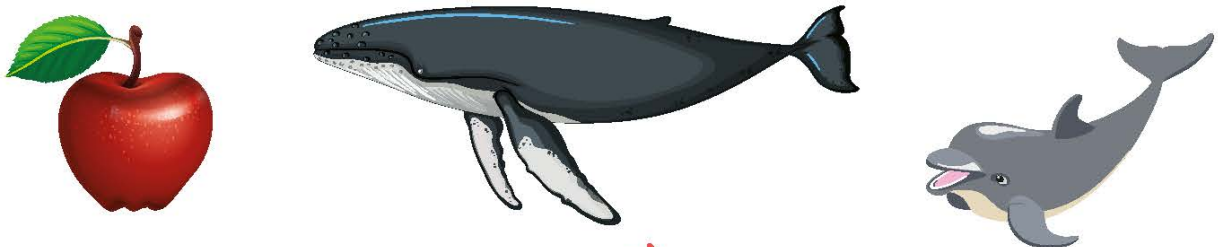
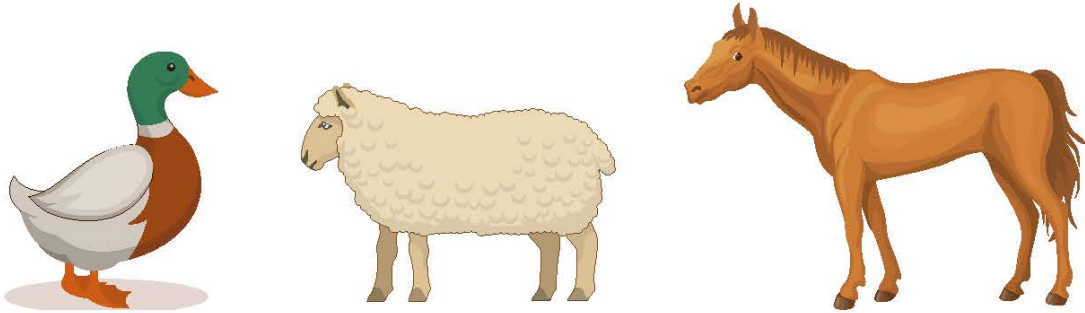
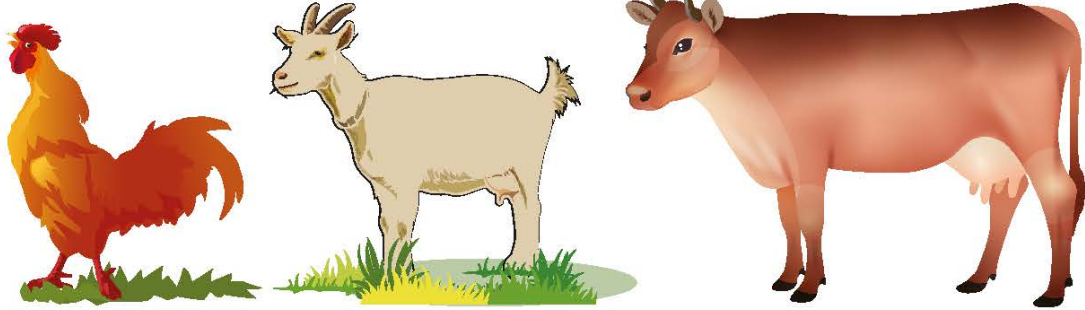

Nakylyň mazmunyna üns beriň.

Terbiýäni bilmedik takdyryndan görer.

Surata seredip, içinde **a, o, k, t** harpy bar bolan sözleri aýdyň.

At. Ak at.

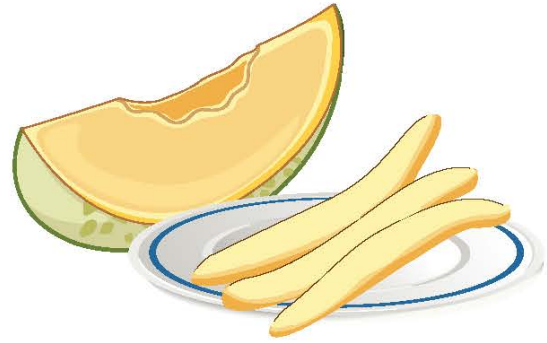
Ta → m

to → k

ka → k

Ak tam.

kak

Ma
Mo

Ma-ma
A-ta

Ka-ka
at

Näme üçin şeýle diýilýär?

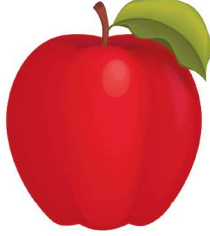
Maşgalada agzybirlük bolsa hazyna gerek däl.

LI

Ll

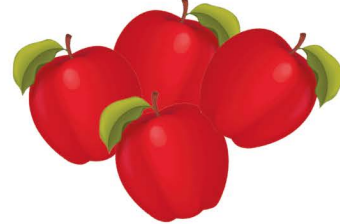

L çekimsiz harp

a l m a

Lo
Lo-la

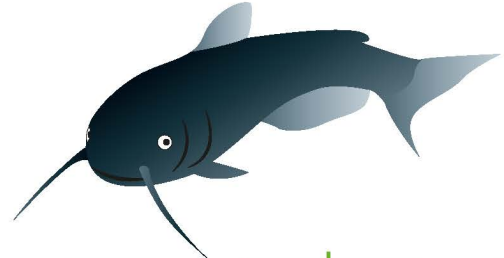
a l m a l a r

la
lak

tal
tam

l l l l

l a k l a

Ka-ka al-ma al.

Ma-ma ma-ta al.

Ka-ka, ata, mama.

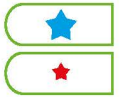
Dowam etdiriň:
ruçka – ruçkalar,
top –
awtobus –

Çekimliler	A	O																		
Çekimsizler	K	T	M	L																

La | Lo | ol | al

Surata seredip sözlem düzün.

Three empty rectangular boxes for writing, followed by a period.

Ma-ma, mata.

Kaka, ol ak at.

Tam. At. Tal.

Ak tam.

Ak at.

Ak tal.

Kaka kak al.

Mama mata al.

Nakylyň mazmunyny aýdyň.

Lebiz gyzyldan gymmat.

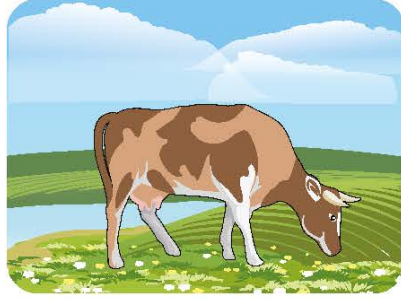
Bb

Bb

B çekimsiz harp

ma | ta | ka | la | ba
mo | to | ko | lo | bo

Mo! Mo!

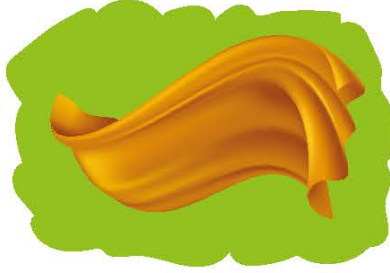
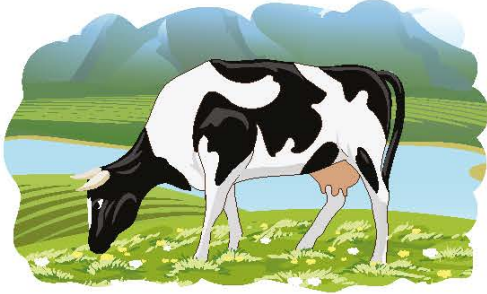
Ab	ob	ba
bo	ma-ta	a-ta
a-la	ka-ka	ba-lak
ma-ma	tam	o-ba
tal	mal	al

Ba-ba, ak at!

★ Nädip **tam** sözi **tal** sözüne öwrülyär? Şu sözler bilen sözlem düzüň.

Çekimliler	A	O																		
Çekimsizler	K	T	M	L	B															

Surata seredip sözlem düzün.

Sözler haýsy shema degişli? Haýsy sözleriň shemasy ýok?

Bal

Ba-ba

Ba-lak

a-la-ka

al-ma

ta-bak

□ □ □ ?

□ | □ □ | □ □ ?

□ □ | □ □ □ ?

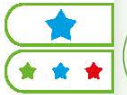
Mama, bol, alma al.

Kaka, bol, ot at.

Ata, bol, oka.

Baba, bol, bal al.

Näme üçin şeýle diýilýär?

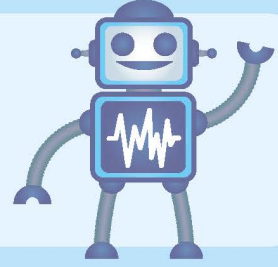

Bilimsiz iş ýok, işsiz aş.

Rr

Rr

R çekimsiz harf

Ro | Ra | or | ar
To | ta | ot | at
Lo | la | ol | al

T ra | b ra | ba l
k la | k lo | to r
t ro | m lo | ba r

Baba, tor al!

Sözler haýsy shema degişli? Haýsy sözleriň shemasy ýok?

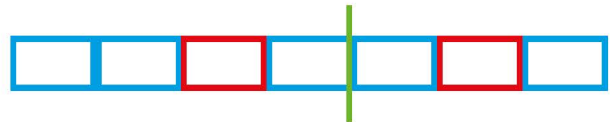
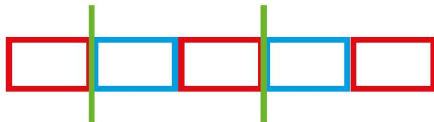
o-rak

a-ra-ba

trak-tor

Çekimliler	A	O																		
Çekimsizler	K	T	M	L	B	R														

Maral,

al!

Omar,

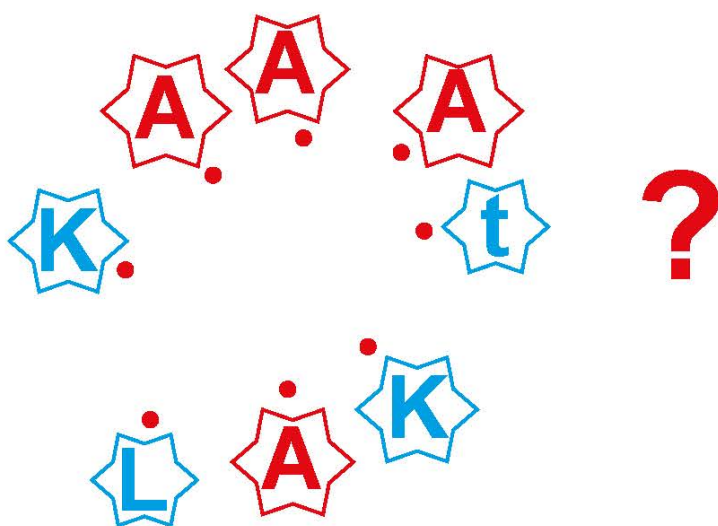
oka!

Ata, mal bak!

Kaka, ata ot at!

Baba bar bal al!

Harplardan sözler düzün.

Sözlerden peýdalanyp hekaýa düzün.

bal

balary

baba

Polat synar, egilmez.

Ý ý

у у

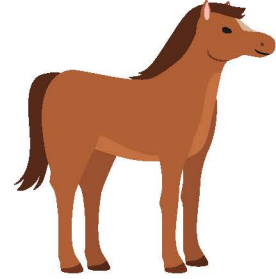
Ý çekimsiz harp

aý

ýa
ýo

oý
aý

taý

ýa-ka

ýa-bak

Shema degişli sözi tapyň.

□	□	□	□	□
---	---	---	---	---

al-mak

a-lar

al-ýar

bar-mak

ba-rar

bar-ýar

at-mak

a-tar

at-ýar

o-ka-mak

o-kar

o-ka-ýar

Hekaýa at dakyň.

Maral al. Ol okaýar.

Maral barýar.

Çekimliler

A O

Çekimsizler

K T M L B R Ý

Maýa, bar oka!

Omar, bar, ata ot or!
Kaka, ot bar!

O! ak alaka.
Alaka bar.

Sözlerden peýdalanyp, shema boýunça sözlem düzüň.

ot, alaka, Omar, at, orýar

Harplardan söz düzüň.

1	2	3	4	5
a	r	m	b	l

31215, 415, 12141

Näme üçin şeýle diýilýär?

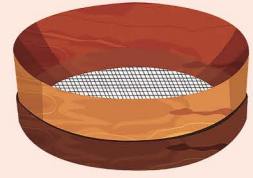

Ýagşyny öwren, ýamany ýigren.

Ee

Ee

E çekimli harp

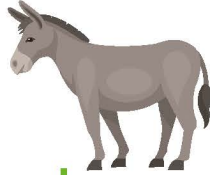
eb | ek | el | em | er | et
be | ke | le | me | re | te

Surat boýunça sözlem düzüň.

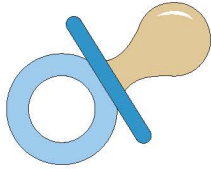
e ý e r

e e k

e r k

e m k

e e r

ýol	el	ýok
ýel	ýak	ýe-lek
ýek	ke-lem	el
e-lek	ýat	bat

Rebusy okaň.

~~L~~ T

Çekimliler

A O E

Çekimsizler

K T M L B R Ý

Omar, orak al!

Bolýar.

Omar, ot or!

Bolýar.

Ol ýol oba barýar.

At oba barýar.

Oba hakynda hekaýa düzüň.

Naklyň mazmunyny aýdyp beriň.

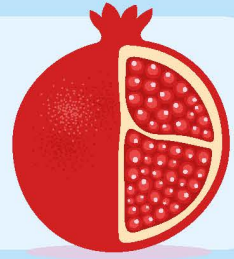
Erinen iki işlär.

Nn

Nn

N çekimsiz harp

na	no	ne	en	on	an
ýen	ýem	ýek	ýel	ýam	ýat
ýan	ýak	ýal	ýer	ýet	neý

A-man,
ke-lem al!

An-na,
mel-lek ek!

Na-bat,
nar al!

A, N, T harplary bilen başlanýan haýwan atlaryny aýdyň we sözlem düzüň.

Çekimliler	A	O	E																
Çekimsizler	K	T	M	L	B	R	Ý	N											

Hekáýany okaň we at beriň.

– Maral Maýalara barýar.

Ene:

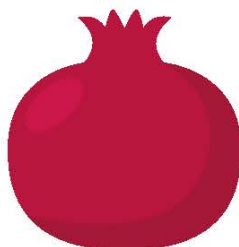
–Maral, bar Maýalara bal elt.

– Bolýar.

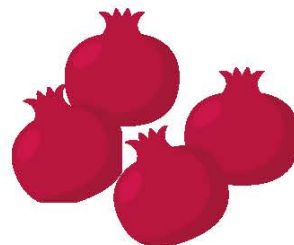
Omar

al.

nar

narlar

at

atlar

nan

?

barmak

?

Sözler birmeňzeş, mazmuny dürli.

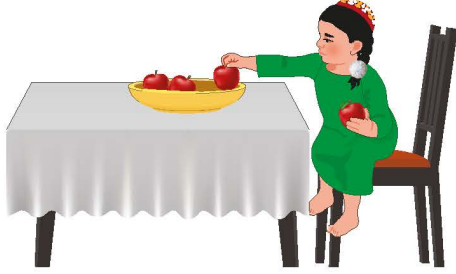

Näme üçin şeýle diýilýär?

Ylymly ölmez, ylymsyz gülmez.

Merýem alma alýarmy?
Ol alma alýar.

Meret okaýarmy?
Ol okaýar.

Myrat oýnaýarmy?
Ol oýnaýar.

Ýylanmy ?
Ol ýylan.

Shema boýunça sözlem düzüň.

Yklym mal bakýar.

Baba:

–Yklym, mala ot ber.

– Bolýar.

*A, K, B harplar başda, ortada gelýän sözleri
tapyň.*

P p

P p

P çekimsiz harp

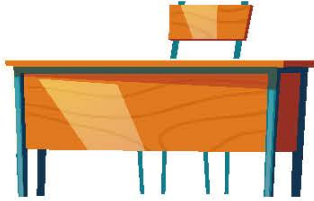
pa | po | pe | ap | op | pa
pal | pak | par | pan | kap | rap

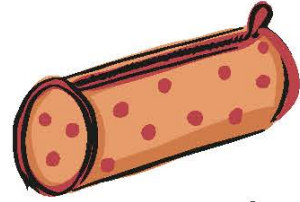
pa-pak

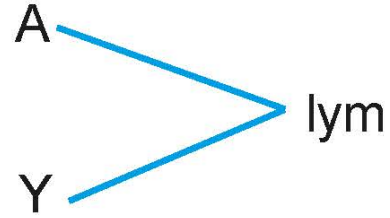
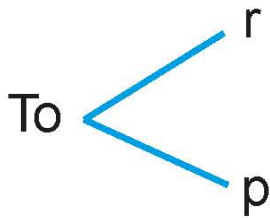
pal-ta

par-ta

pe-nal

Po-lat

tok-ly

pa-pak

top

Pe-na

elek

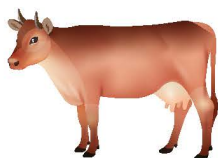

Shema boyunca sözlem düzünü.

Çekimliler	A	O	E	Y															
Çekimsizler	K	T	M	L	B	R	Ý	N	P										

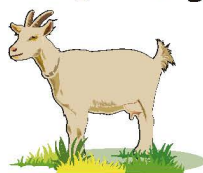
tok-ly	Pol-ly	ot	mal
ýy-lan	ýap-rak	et	mol
pap-ka	y-mam	el	tor
par-ta	a-la-ka	al	tar

Myrat

bakýar.

Myrat

ot atýar.

Meret

orýar.

Maral

alýar.

–Maral top oýnaýarmy?

–Ýok, ol top oýnamaýar.

–Maral alýar.

Maral, top, penal sözleriniň shemasy dogrumy?

İ i

İ i

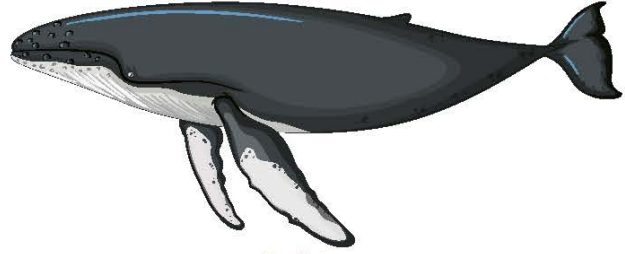
İ çekimli harf

ib | ik | il | im | in | ip | ir | it | iy
bi | ki | li | mi | ni | pi | ri | ti | yi

2

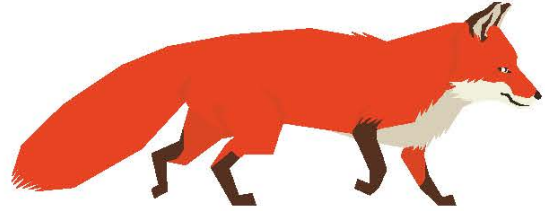
i-ki

kit

i-lik

til-ki

it
ik
in

i-ki
iyım
e-kin

ti-ken
iy-mit
iy-mek

Bike! Ine, kirpi! Ony al! Bak!

Kirpi nirede yaşayar? Ol nāme bilen iymitlenyar?

Çekimliler	A	O	E	Y	I														
Çekimsizler	K	T	M	L	B	R	Y	N	P										

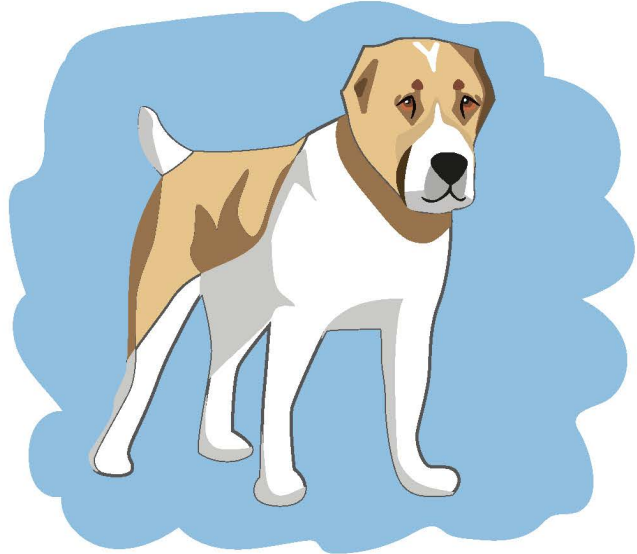
Men	par-ta	Il-my-rat
OI	kar-ta	bil-bil
O-lar	aý-na	I-la-man
I-ne	ke-ýik	ki-tap

Sözleri okaň we manysyny düşündiriň. Şu sözler bilen sözlem düzüň.

e
ýe
mel

lek

- Meret, ine, iki kitap.
Ony oka!
- Bolýar, men olary okaryn.

Ine, it. OI Alabaý.
OI ýatyr.

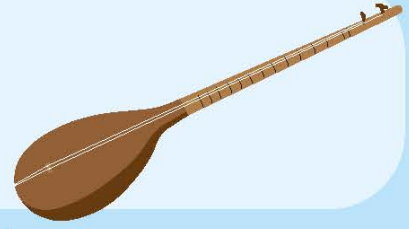
Nakylyň manysyny düşündiriň.

 İşlemedik – dişlemez.

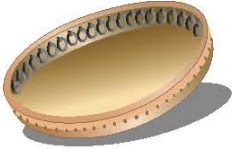
D d

D d

D çekimsiz harp

da | do | de | dy | yd | ed | od | ad
dep | der | del | dak | kad | led | red | ned

dep-rek

dep-der

der-ýa

del-lek

baý-dak	mek-dep	iý-mit
da-rak	ýe-lek	ki-tap
da-ýy	dep-der	il-ki
de-pe	a-dam	i-lik

Hekaýany okaň, ony atlandyryň.

- Maýa, ine, darak. Ony al. Dara.
- Men daradym.
- Indi ony Marala ber.
- Maral, daragy al.

Çekimliler	A	O	E	Y	I															
Çekimsizler	K	T	M	L	B	R	Ý	N	P	D										

Amyderýa

Ine, Amyderýa. Ine, kenar. Kakam derýadan balyk tutýar.

Oi lakga balyk tutdy. Men balygy aldym.

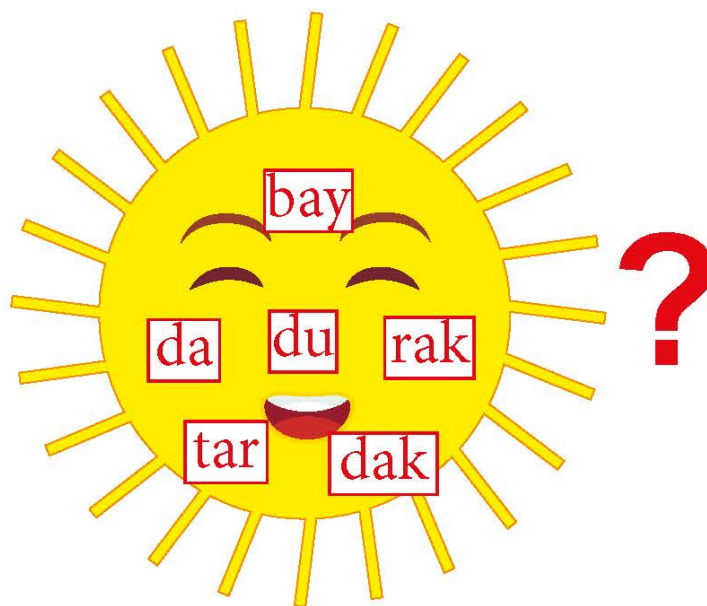
Bu kim?
Bu dellek.

Bu kim?
Bu alym.

Siz ýene nähili kärleri bilýärsiňiz?

Sözleri okaň.

Nakyl näme barada?

Dostsuz adam – ganatsyz guş.

Ä ä

Ä ä

Ä çekimli harp

äb | äd | äk | äI | äm | äp | ät | tä
rä | pä | mä | lä | kä | dä | bä |
Mäm | mät | tär | ýär | rän

Äy-nek | näme | kä-ki-lik
Ä-lem | kä-di | ä-dik
Mä-lik | Mä-ti | Lä-le

Ol näme?   Ol kim?
Ol tor.   Ol Mäti
Ol ädik   Ol Mämmet.

- Baba, ine äýnek. Al, ony dak!
- Bolýar?, balam dakaryn.

Bu haýsy sözlemiň shemasy?

Şu sözleri tapyň: kdiä, ort?

Çekimliler	A	O	E	Y	I	Ä													
Çekimsizler	K	T	M	L	B	R	Ý	N	P	D									

Mäm | mät | tär | ýär | rän

Hekáýany okaň we at dakýň.

Daýymda mellek bar. Daýym kädi ekdi.

Daýy:

– Meret, al iki kädini. Kädileri Myrada bereli.

– Me, Myrat, kädi al! Daýym berdi

Myrat:

– Men minnetdar! Mende kädi bar.

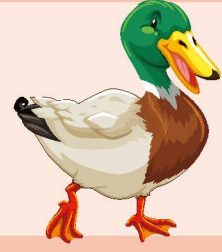
Nakyly dogry aýdyň.

? Ylym, bol, al, alym

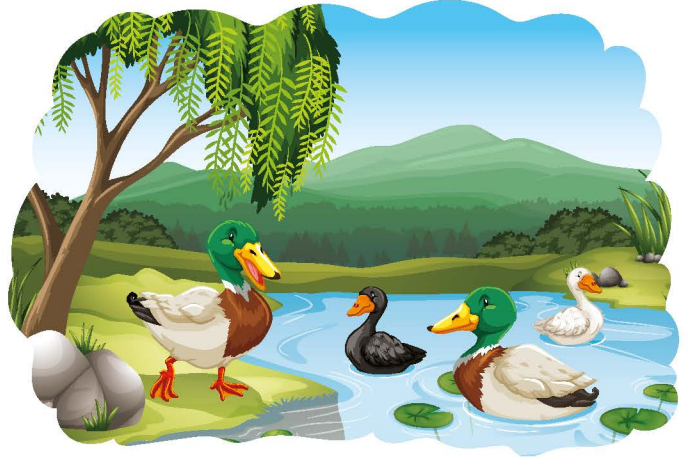
Ö ö

Ö çekimli harp

gö | dö | kö | lö | mö | nö | rö | tö | ýö
ör | öd | ök | öl | öm | ön | öp | öt | öý
bök | böl | dök | dör | köy | möý

Kölde ördek bar.
Kölde dört ördek bar.

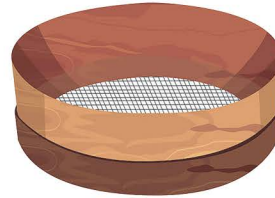

Köl | Ö-de | köp
öý | Ö-re | bö-rek
möý | köý-nek | bök-mek
kök | kö-me-lek | böl-mek

Sözleri dogry okaň.

köm
bök
ý

Çekimliler	A	O	E	Y	I	Ä	Ö												
Çekimsizler	K	T	M	L	B	R	Ý	N	P	D									

bök	bökmek	bökýär
böl	bölmek	bölyär
dök	dökmek	dökýär
dör	dörmek	dörýär

Baýram

Nabatda owadan köýnek bar.
Ol owadan köýnekde baýrama barýar.
Baýramda Nabat aýdym aýdýar.

Baýram, owadan, aýdym sözlerinde näçe bogun bar?

Öde köp ördek bakýar. Ördekler iým iýdiler.
Kaka:
– Öde dört ördegi llamana ber!
– Bolýar kaka.
Öde dört ördegi llamana berdi.
llaman minnetdar boldy.

Öde, ördek, iým sözleriniň shemalaryny tapyň.

Öz aýbyňa bak, soňra özgäni aýypla.

Hh

Ḥ ḥ

H çekimsiz harp

ha | ho | he | hä | hi | hö | hy
yh | öh | äh | eh | oh | ah | ih
haý | hyr | hal | mäh | hem | hil | hek

Hat | ha-ly | Ha-tam
Hal | ha-bar | Hal-ly
Hil | ha-tar | ha-pa
Hek | hal-ta | he-re-ke-t

Mäh-ri | ba-har
Mah-mal | ha-ly

Enem haly dokaýar. Maral we Aýna darak kakýar.
Haly owadan.

Uly harp bilen ýazylan sözleri oka.

Çekimliler	A	O	E	Y	I	Ä	Ö												
Çekimsizler	K	T	M	L	B	R	Ý	N	P	D	H								

hal	matal
mahal	habar
nahar	Ahmet
bahar	Rahmet

Hekaýany okaň we
at goýuň.

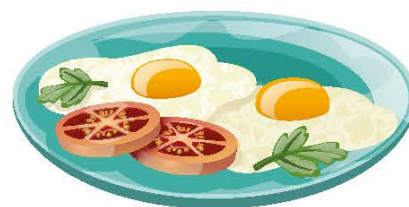
Men haty Meretden aldym. Men haty mamama
okap berdim.

Mamam:

– Berekella, balam-diýdi.

naha

naha

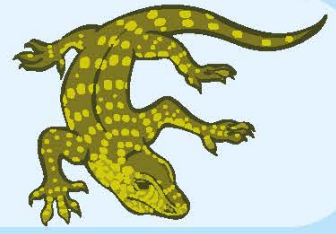
l, r ?

Her ýylgyran dost däldir.

Zz

Zz

Z çekimsiz harp

za | ze | zä | zi | zo | zö | zy
yz | öz | iz | ez | az | äz | oz

Zak | öh | zor | zar | zat | zem | hoz | boz | raz

Zemzen | zat | zar
Zöhre | zor | zaman
Zehin | zer | zenan

Ine, zebra. Ol ot iýýär. Ol ala-mula bolýar.

★ Ikinji sözlem bilen shemany dogurlañ, ýalňyşy
★ ★ ★ tapyň.

□ □ .

Çekimliler	A	O	E	Y	I	Ä	Ö												
Çekimsizler	K	T	M	L	B	R	Ý	N	P	D	H	Z							

ho-raz

hoz

ba-har

za-ryn

A-zat

Na-zar

o-zar

ze-nan

Bazar

Ine bazar. Bazarda adam köp. Kakam hoz aldy. Ahmet kâdi aldy. Men olara kömek berdim.

zenan

hoz

Zenan we hoz sözlerini shema deňeşdiriň.

Zähmetiň soňy rahat.

Jj

Jj

J çekimsiz harp

ja | je | jä | ji | jo | jö | jy
aj | ej | ij | oj | öj | yj | äj

Jak | jek | jal | jyr | jam | jan

jä-jek | jal-bar
Je-ren | Ja-han
jo-rap | jaý

mö-jek

e-jem

zyn-jyr

Ine, inim. Ol bäbek.
Inim jäjek oýnaýar.
Ejem inime emzik berýär.
Ol emzik halaýar.

Jäjek, jalbar, möjek sözleri bilen sözlem düzüň we shemasyny çyzyň.

Çekimliler	A	O	E	Y	I	Ä	Ö												
Çekimsizler	K	T	M	L	B	R	Ý	N	P	D	H	Z	J						

Jen-net	Jep-bar
Je-ren	Je-mi-le
Je-mal	Je-lil

Sözlemleriň shemasyny çyzyň.

Jemile jorap dokady

Jeren bazara bardy

Ejem nan ýapdy

Sözleri okaň.

ja $\begin{cases} m \\ ý \\ n \end{cases}$

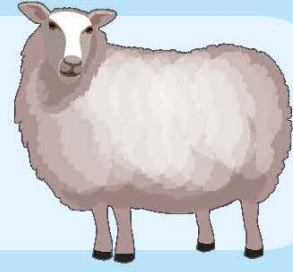
bar $\begin{cases} aýt \\ oka \end{cases}> jak$

Jana azap dilden geler.

Gg

Gg

G çekimsiz harp

ga | ge | gä | gi | go | gu | gy
ag | eg | ig | og | ög | yg | äg
göl | guz | gyk | rug | gen | gyn

Harplary dogry edip goýuň:

ga

z, p, r, ş ?

gul-pak

gö-le

göz

gu-zy

ga-la

ga-nat

gan-dym

gant

ga-lam

Okap bilýän okuwçy okasyn.

Buýralyja guzujyk,

T ýi örän näzijek.

Bökjekleýär, oýnaýar,

Gök otjagaz eýneýär.

Çekimliler

A O E Y I Ä Ö

Çekimsizler

K T M L B R Ý N P D H Z J G

gyr-my-zy	gur-ba-ga	gyz
gy-jak	gä-mi	ga-zet
gur-jak	gaý-rat	gu-ral

Sözlemlerdäki çekimli harplary aýdyň.

Gar ýagýar.

Gargalar gagyldaýar.

***Sözde näçe çekimli bolsa,
şonça bogun bolýar.***

Nakyldaky sözlerde näçe bogun bar?

Galan i□e gar ýagar.

S s

S s

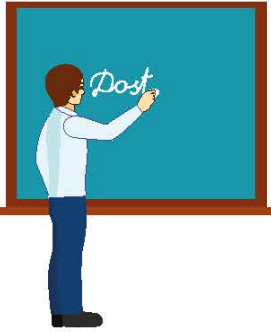
S çekimsiz harp

sa | se | sä | si | so | sö | sy
as | es | is | os | ös | ys | äs

saz | sol | ser | syn | san | som
sta | sto | stu | sti | sty | sen

som-sa | sa-pak
sa-man | sa-lam
sa-byn | so-gan

Dersde

Myrat "Dost" diýip ýazdy.
Jeren ol sözi depderine arassa edip
ýazdy. Jepbar ony sesli okady.

Siz öz dostuňyz barada gürrüň beriň.

Çekimliler	A	O	E	Y	I	Ä	Ö												
Çekimsizler	K	T	M	L	B	R	Ý	N	P	D	H	Z	J	G	S				

söz	säh-ra	sta-di-on
siz	san-dyk	sa-zak
sirk	se-lin	sa-lam
stol	synp	sa-rym-sak

Men irden sagat ýedide turýaryn. Naharlanýaryn. Sagat sekizde mekdebe barýaryn. Mekdepde dört sagat okaýaryn. Biz dersde kitap okaýarys hem ýazýarys.

Emele gelen sözlerden sözlem düzüň.

Dana söz

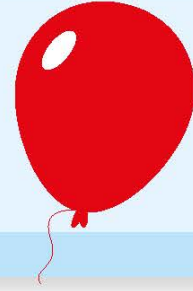

Az sözle, saz sözle.

Ş ş

Ş ş

Ş çekimsiz harp

şa | şe | şı | şo | şö | şy
aş | eş | iş | oş | öş | yş

şal | şol | şan | şar | şor | şam | şum

kä-şir	şet-da-ly	şe-re-be
şa-hyr	şa-pak	şa-ha
şä-nik	şe-mal	şor
şä-her	şe-ker	şa-ly

Berlen sözleri köplük sana öwrüň.

şäher
öý
şänik
telpek

?

Ş harpy bilen başlanýan 5 sözi tapyň we sözlem düzüň.

Çekimliler	A	O	E	Y	I	Ä	Ö													
Çekimsizler	K	T	M	L	B	R	Ý	N	P	D	H	Z	J	G	S	Ş				

ýa-şa | baş | şa-ha
şä-nik | şa-gal | şöh-rat

Şatlykly habar

Mekdebimizde k□ştiden ýaryş geçirildi. Men hem k□şt oýnadym. Ýaryşda men birinji ýeri eýeledim.

Hekáýada ş harpy sözüň başynda, ortasynda we ahyrynda gelen sözleri tapyň.

Sen sportuň haýsy görnüşi bilen meşgullanýarsyň. Sportuň peýdasy barada gürrüň beriň.

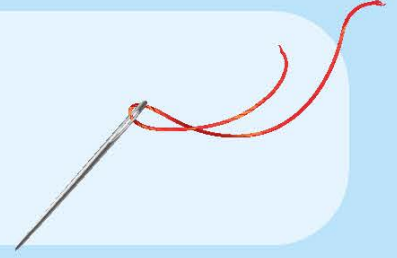
Näme üçin şeýle diýilýär?

Şägirtsiz halypa – miwesiz daragt.

Ňň

Ňň

Ň çekimsiz harp

ňa | ñe | ñä | ñi | ño | ñö | ñy
añ | eñ | äñ | iñ | oñ | öñ | yñ

dañ | töñ | meñ | heñ | jañ

Mekdepde jañ kakyldy.

Şöhrat oñat oglan.

Jepbar maña salam berdi.

Ine biziñ mekdep.

Teksti okañ, at goýuñ. Jorasynyñ ady kim?

Meñli meniñ joram. Biz bir synpda okaýarys. Joram jorap dokap bilýär. Men hem ondan jorap dokamagy öwrendim. Ejem maña:

– Berekella – diýdi.

Indi biz bile jorap dokaýarys.

Çekimliler	A	O	E	Y	I	Ä	Ö													
Çekimsizler	K	T	M	L	B	R	Ý	N	P	D	H	Z	J	G	S	Ş	Ň			

teň-ňe
töň-ňe
ýal-ňyz
o-ňat

Meň-li
Da-ňa-tar
daň-dan
iň-ňe

Daňdan
salkyn boldy

Ýolda
töňňe bar

Jemal iňňe
bilen keşde tikdi.

Baýram sporty söýýär. Ol irden her hili maşklary ýerine
ýetirýär. Soň ylgaýar. Top depýär. Baýram sagdyn bolýar.

Sportuň haýsy görnüşleri top bilen oýnalýar?

U u

U u

U çekimli harp

ub | ud | uh | uk | ul | um | un | uň | up
ur | us | uş | ut | uý | uz | bu | du | hu
ku | mu | nu | ñu | pu | ru | su | şu | tu

kuz | buz | tuz | zum | sum | dun

un | us-sat | ul-la-kan
u-ky | um-man | u-ly
u-myt | u-naş | u-kyp

Ussahana

Amanyň kakasy ädik ussasy bolup işleýär. Men Aman bilen ussahana bardym. Ol ýerde ussat ussalar işleýär. Olar örän pugta edip ädik tikýärler. Biz olara haýran bolduk.

Ussa, halypa, ussahana sözlerinde nähili

umumylyk bar? Hekayada näçe sözlem bar?

Çekimliler	A	O	E	Y	I	Ä	Ö	U												
Çekimsizler	K	T	M	L	B	R	Ý	N	P	D	H	Z	J	G	S	Ş	Ñ			

dur-na	du-tar	su-rat
do-kuz	meş-hur	dos-tum
Ba-bur	bu-lut	gulp

Pişik

Bizde pişik bar. Ol kesel boldy. Zat iýmän ýatdy. Men onuň ýanyna baryp ony sypaladym. Bu pişige ýarady. Onuň gözleri şadyýan boldy.

–Al, pişijek, iý – diýdim. Ol burnuny jama ýakynlaşdyrды hem-de iýip başlady. Diýmek, meniň mährim arkaly ol oňat boldy. Şeýdip pişigim sagaldy.

***Dutar, bulut** sözleri bilen shema boýunça sözlem düzüň.*

[ ] [ ] [ ] .

Näme üçin şeýle diýilýär?

Usullyny il tapar.

Ü ü

Û ü

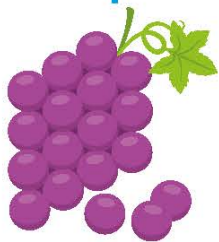

Ü çekimli harp

üb | üd | üh | ök | ül | üm | ün | üň | üp
ür | üs | üş | üt | üý | üz | bü | dü | hü
kü | lü | mü | nü | ñü | pü | rü | sü | şü

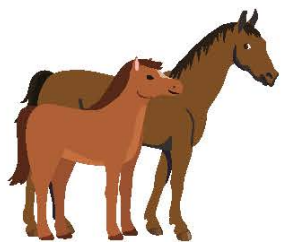
yüp | zül | sül | pür | süň | ýüň

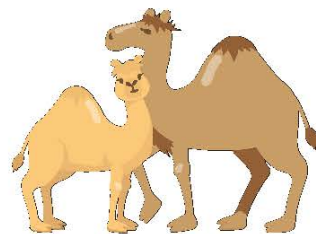
üzüm

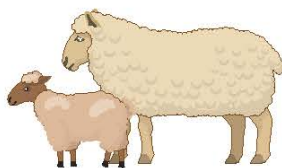
ülje

at bilen taý

düýe bilen köşek

Bular kim?

Meniň Alabaý atly itim bar. Ol süňki oňat görýär.

★ Sen ýene haýsy haýwanlary bilýärsiň?

Çekimliler	A	O	E	Y	I	Ä	Ö	U	Ü											
Çekimsizler	K	T	M	L	B	R	Ý	N	P	D	H	Z	J	G	S	Ş	Ň			

Sirk

Biz bu gün sirke bardyk. Ol ýerde pilleriň hem atlaryň oýnuna tomaşa etdik. Sirkde maýmyn hem gördük. Tomaşa örän oňat boldy. Biz şat bolduk.

ü-züm	ü-tük	ül-je
süňk	mülk	düýn
ýüz-mek	üýş-mek	üýr-mek

Mataly okap, jogabyny tapyň.

Matal

Ýeri ak,
Tohumy gara
El bilen ekerler
Dil bilen orarlar.

Sözleri tapyň:

1	2	3	4	5	6	7
a	ý	m	s	t	k	y

123131, 214476, 413476, 31461

Üzümini iý, bagyny basgylama.

Ç ç

Ç ç

Ç çekimsiz harp

ça | çe | çä | çï | ço | çö | çu | çü | çy
aç | eç | äç | iç | oç | öç | uç | üç | yç

ruç | guç | gaç | saç | çyn

ço-pan	çay	çal
çy-nar	çö-rek	çe-ki-ze
çy-byn	çem-çe	ça-py-şyk
çäý-nek	çor-ba	çe-kiç

Çorba

Bu gün ejem çorba bişirdi. Çorba örän süýji bolupdyr. Biz hemmämiz oňat görüp iýdik. Saçakda çörek, çäýnek-käse, çekize bardy. Ejem naharlary mazaly edip bişirýär. Biz ejeme köp sag bolsun aýtdyk.

Tekstden çorbanyň mazasyny beýan edýän

sözlemi tapyň. Çorba haýsy önümler salynýar?

Çekimliler	A	O	E	Y	I	Ä	Ö	U	Ü											
Çekimsizler	K	T	M	L	B	R	Ý	N	P	D	H	Z	J	G	S	Ş	Ň	Ç		

Meniň babam

Meniň babam çopan. Ol çölde goýun bakýar. Tomusda men babamyň ýanyňa barýaryn. Oňa kömek edýärim. Men goýunlara suw berýän. Alabaý güjügim bilen oýnaýan. Men hem uly bolsam çopan bolaryn.

Tekstden ç harpyna başlanýan sözleri tapyp sözlem düzüň.

Bu sözler näçe bogundan ybarat?

çöp

çu-kur

çüý

çy-ra

a-çar

gun-ça

ruç-ka

sa-çak

iş-çi

trak-tor-çy

ä-dik-çi

ti-kin-çi

Çöp bol – köp bol.

W w W w

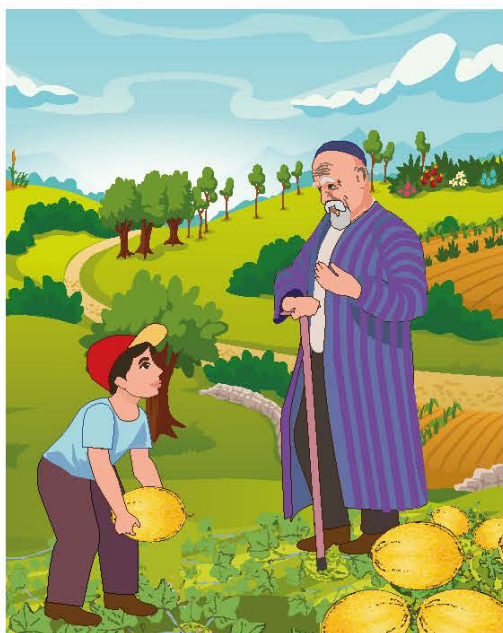

W çekimsiz harp

wa | we | wä | wi | wo | wö | wu | wü | wy
aw | ew | äw | iw | ow | öw | uw | üw | yw

wer | wag | töw | söw | göw

ga-wun	now-ruz	wagt
gö-wün	ta-wus	wa-gon
kö-wüş	za-wod	wa-har-man

Mellek

Biz obada ýaşaýarys. Biziň uly mellegimiz bar. Bu ýyl biz mellege waharman gawun ekdik. Ol oňat ýetişdi. Gawunlar süýji bolup bişdi. Men Wepany we Myrady myhmana çagyrdym. Biz gawun iýdik.

- ★ Mellekde gawunyň haýsy sorty ekildi?
- ★ ★ ★ Dostlaryňyň atlary kim? Olaryň atlary nähili harplar bilen ýazylypdyr?

Çekimliler	A	O	E	Y	I	Ä	Ö	U	Ü												
Çekimsizler	K	T	M	L	B	R	Ý	N	P	D	H	Z	J	G	S	Ş	Ň	Ç	W		

Haýwanat bagy

Biz mugallym bilen haýwanat bagyna bardyk. Ol ýerde her dürli haýwanlar bar eken. Ol ýerde ýolbars, ýylan, pil, begemot gördük. Soň guşlara syn etdik. Bize mugallym haýwanlar barada gürrüň berdi.

Wa-tan	wagt	wa-gon
Mi-we	Hy-wa	We-pa
Eý-wan	pa-law	We-li
Döw-let	suw	wa-ka

Matal

Asty hem dag,
Üsti hem dag,
Arasynda – sary ýag. (hoz)

Watan, palaw sözleri bilen sözlem düzüň.

W harpy bilen başlanýan 3 söz tap. Ol näçe bogundan ybarat?

Ž ž

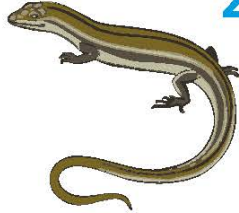
Ž ž

Ž çekimsiz harp

ža že žu žy až

hažžyk

etaž

Ženýa

žaket	Žora
haž-žyk	Žen-ýa
e-taž	žur-nal
až-dar	Žan-na

Daşkent

Daşkent biziň ýurdumyzyň paýtagty. Daşkentde meniň dostum Žora ýaşaýar. Men olarda myhman boldum. Biz ikimiz şähere çykdyk. Ol ýerde köp etažly öýler bar. Metro bar. Giň seýil baglary bar. Daşkent owadan şäher.

Şu sözleri ulanyp sözlem düzüň.

žak
mak
Mer
?

et

Çekimliler A O E Y I Ä Ö U Ü

Çekimsizler K T M L B R Ý N P D H Z J G S Ş Ń Ç W Ž

Uçuju

Meniň arzuwym bar. Men uly bolanda uçujy bolmak isleýärim. Kakam maňa şeýle diýdi:

– Oňat oka, günde türgenleşik geçir, çydamly bol. Şonda seniň arzuwuň amala aşar.

Uçujuylar örän sagdyn we bilimli bolýarlar. Meniň uçujylara höwesim gelýär. Olar giň asmanda uçýarlar. Men oňat okap, bilimli bolaryn. Maşklary ýerine ýetirip, sagdyn bolaryn. Men hökman uçujy bolaryn.

Sen kim bolmak isleýärsiň? Onuň üçin näme etmeli?

Sözlemleri dowam etdiriň.

Žurnal okamak

Men žurnal oka... Biz žurnal oka...

Sen žurnal oka... Siz žurnal oka...

Ol žurnal oka... Olar žurnal oka...

Ff

Ff

F çekimsiz harp

fa | fe | fä | fi | fo | fö | fu | fū | fy
af | ef | äf | of | öf | uf | üf | yf | if

fab | fut | fer | for | fit | tof | tuf

fartuk

fabrik

futbolçy

fa-ner

fa-kel

fer-ma

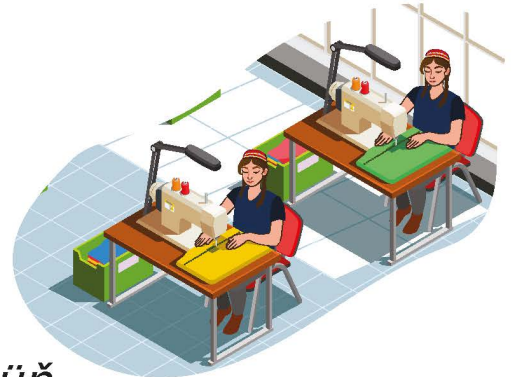
Fer-ga-na

fu-fay-ka

ži-raf

fer-mer

Af-ri-ka

Surata seredip hekaýa düzün.

F harpy başda, ortada we ahyrynda gelyän sözleri aýdyň.

Çekimliler	A	O	E	Y	I	Ä	Ö	U	Ü												
Çekimsizler	K	T	M	L	B	R	Ý	N	P	D	H	Z	J	G	S	Ş	Ň	Ç	W	Ž	F

Futbol

Biz boş wagtymyzda sport meýdançasynda futbol oýnaýarys. Meniň dostlarym futbol oýnunyň ähli kadalaryny bilýärler. Ýakynda mekdepde futbol boýunça ýaryş geçirildi. Biziň toparymyz bu ýaryşa gatnaşdy. Biz ýeňiş gazandyk. Biziň her birimize fonar sowgat etdiler.

Sen ýaryşlara gatnaşdyňmy? Ýeňiş gazandyňmy?

Ýaryş, ýeňiş, ýaglyk sözleriniň shemasyny düzüň.

Näme umumylyk bar?

Magtymguly Pyragy

Magtymguly gündogaryň beýik şahyry we akyldarydyr. Ol ýaşlygyndan kitaby örän söýüpdur. Köp okapdyr.

Magtymgulynyň goşgulary biziň üçin öwüt-nesihatdyr.

Akyl bolsaň, söz aýtmagyn,
Nobat berilmegen ýerde.

Magtymguly

Läle

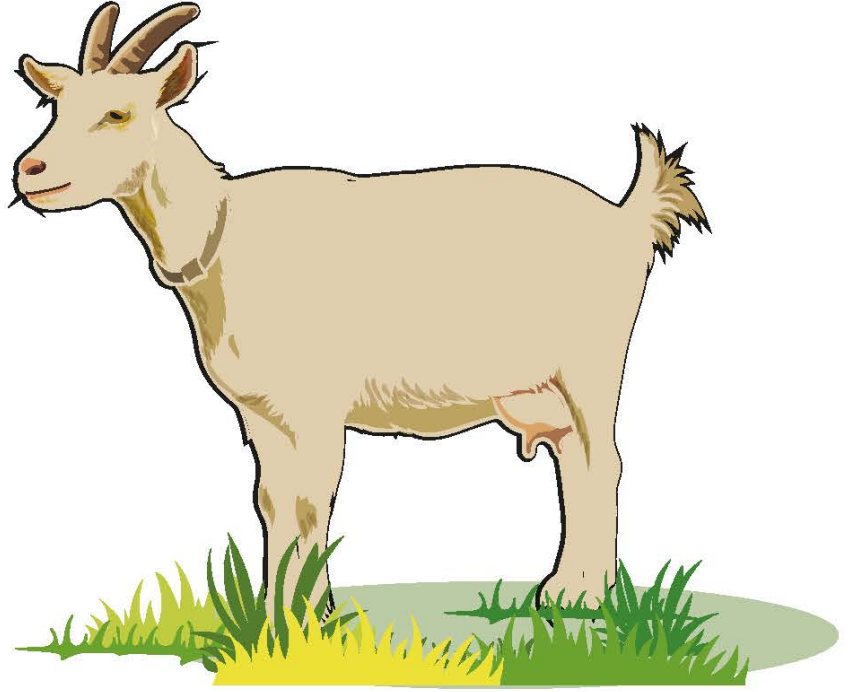
- Läle lälik.
- Ol uly ýolda oýnady.
- Läle, ýolda oýnama!

Läle näme etdi?
Gülälelek näme etdi?
Gülälelek läle kakdy.

OKAŇ, ÝAT TUTUŇ

Iňňe - iňňe,
Ujy - diňňe.
Bal - balyna,
Şek - şekine.
Gotur geçi,
Möle geçi,
Halalaň - hapbaň,
Güleleň - güpbeň.
Ýaryl - böwsül,
Tur, sen çyk!

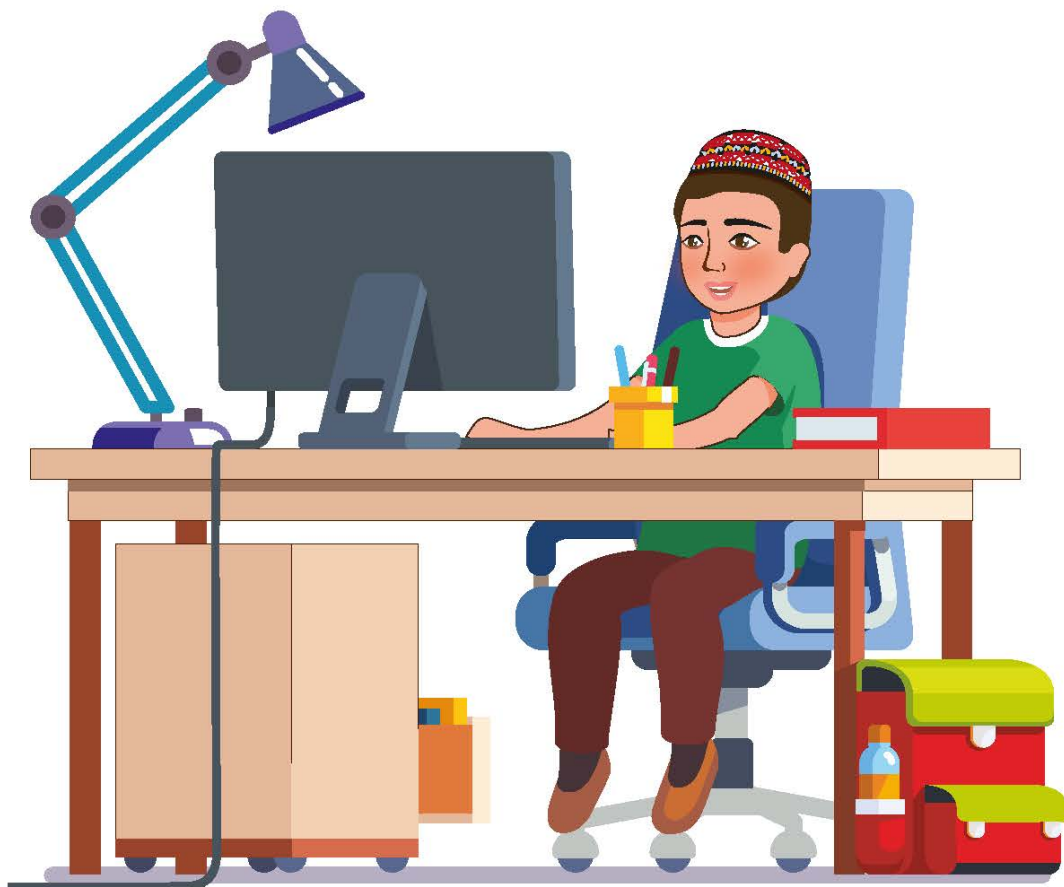
Sanawaç

Iňlis dili

Biz iňlis dilini öwrenýäris. Biziň mugallymymyzyň ady Dursun Rejepowna. Ol bize iňlis dilinde gyzykly kitaplar okap berýär. Men uly bolanda iňlis dili mugallymy boljak.

Okuwçylar, siz ulalanda kim bolmagy arzuw edýärsiňiz?

Programmist

Eziz günde gyssanyp,
Mekdepden öye gelýär.
Ol kompýuter oýunlaryn,
Höwes bilen oýnaýar.

Internetde ol işläp,
Iňlis dilin hem bilýär.
«Ulalsam hökman, eje,
Programmist boljak» – diýýär.

Kamiljan Hallyýew

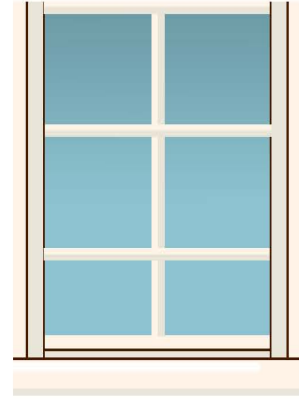

Matallar

Özi bir garyş
Dili müň garyş.

Iňnesiz tikin gördüm.

Birje gulaç boýy bar,
Alty gara gözi bar.

Ýörän ýoly demirdir,
lýmiti ýag hem tokdur.

Surata seredip, Ýolka baýramy barada gürrüň edip beriň.

Ýolka

Ýolka hödür etse-de,
Her pasyl bir köýnegi,
Halaýar ol baharyň
Köýnegini geýmegi.

Ähli baglaň geýmini,
Çykarsa-da güýz gelip,
Diňe ýolka tokaýda
Ömür sürýär ýaz bolup.

Ýolka baýramyna nähili taýýarlanýarsyňyz?
Täze ýyly nirede, kim bilen garşy alýarsyňyz?

O'quv nashri

Shirinjon Abdullayeva, Jumanazar Metyakubov

Alifbe

(turkman tilida)

Umumiy o'rta ta'lim maktablarining
1-sinfi uchun darslik

Redaktor *Gulbahar Abdullaýewa*
Çeper redaktor *Olowiddin Sobir ogly*
Hudoznikler *Gulmira Itekulowa,*
Şahsanam Ikramowa, Roza Jumaniýazowa
Tehniki redaktor *Shoxrux Turaxanow*
Kompýuterde sahaplaýjy *Kamoliddin Nurmanow*
Korrektor *Muhabbat Halliýewa*

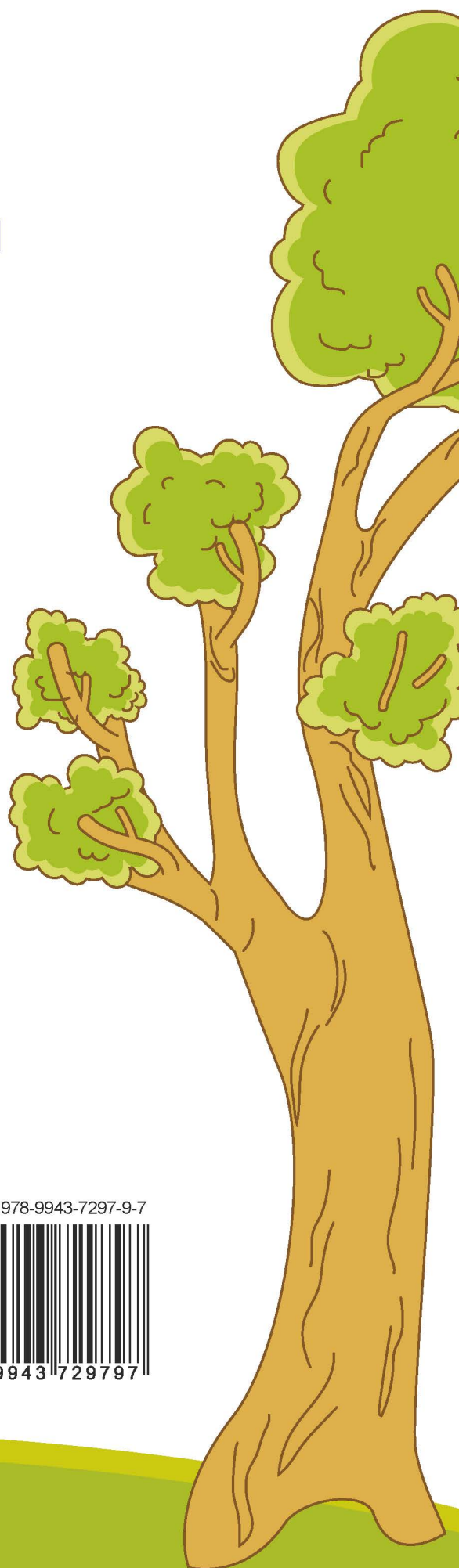
Çap etmäge 2021-nji ýylyň ___-nji ___nda rugsat edildi. Ölçegi 60×84 1/8.
Arial garniturasy. Ofset usulynda çap edildi. Şertli n.l. 9,3. Neşir I 12.
1453 nusgada çap edildi. Sargyt №___.

“Kolorpak” JÇJ-niň çaphanasynda çap edildi.
Daşkent şäheri, Ýunusabat tümeni, Ýangişäher köçesi, 1-A.

COLORPACK

Satuwa degişli däl

Respublika
ta'lim markazi

ISBN 978-9943-7297-9-7

9 789943 729797